

**Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ**

Кафедра міжнародного бізнесу, фінансів та обліку

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Банківська система

повна назва навчальної дисципліни

для підготовки
студентів ступеня
вищої освіти

бакалавр

молодший бакалавр,
бакалавр чи магістр

року набору 2018

курсу

3

номер курсу, на якому викладається дисципліна

форма навчання

денна

форма навчання

статус дисципліни

вибіркова

Харків, 2020 рік

Розробник:

Степаненко Сергій Віталійович,
старший викладач кафедри міжнародних
економічних відносин та фінансів, кандидат
економічних наук

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

09.09.2020 р.

Програму розроблено на підставі силабусу навчальної дисципліни,
затвердженого на засіданні методичної ради інституту, протокол від
08.05.2020 р. № 04.

Програму розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії інституту,
протокол від 11.09.2020 р. № 01.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни є формування системи спеціальних знань та фахових компетентностей з питань теорії і практики функціонування банківської системи.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система економічних зв'язків, що виникають між банками, їх клієнтами та центральним банком в процесі здійснення банками своєї діяльності.

Навчальна дисципліна передбачає знання основ дисциплін з економіки і фінансів та планується до вивчення здобувачами ступеня вищої освіти бакалавр на 03 курсі.

Мова викладання – українська / англійська.

У результаті вивчення дисципліни студент має

знати:

- організацію діяльності та функціонування банківської системи;
- порядок створення та організації діяльності банківських установ;
- порядок регуляторної діяльності центральних банків;
- сутність та зміст активних і пасивних банківських операцій;
- механізми здійснення банківських операцій;
- порядок формування капіталу та залучених ресурсів банківськими установами;
- економічні засади забезпечення фінансової стійкості банку;
- теоретичні засади забезпечення контролю і безпеки в банківській діяльності;

вміти:

- класифікувати пасивні та активні операції банків;
- проводити аналіз та здійснювати оцінку діяльності банку за різними напрямками;
- здійснювати обґрунтування забезпечення раціонального використання банківських ресурсів;
- визначати банківські ризики і вміти управляти ними;
- вишукувати резерви зміцнення фінансової стійкості банку;
- враховувати фактори впливу на ефективність проведення банками обслуговування клієнтів;
- виконувати операції на практичних прикладах.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Особливості функціонування банківської системи України

Правові засади банківської діяльності. Сутність та способи організації банківської системи. Еволюція банківської системи України в роки незалежності.

Банківська система: сутність, принципи побудови та функції. Організація і функціонування провідних банківських систем зарубіжних країн. Еволюція банківської справи.

Види банків та банківських об'єднань. Порядок створення і реєстрації банків в Україні.

Тема 2. Державне регулювання банківської системи

Економічна сутність та функції державного регулювання банківської системи. Концепції державного регулювання банківської системи.

Структура та основні компоненти державного регулювання банківської системи. Створення і державна реєстрація банків. Порядок надання банкам ліцензій і письмових дозволів на здійснення банківських операцій.

Центральні банки в зарубіжних країнах. Національний банк України та грошово-кредитна політика. Система електронних платежів Національного банку України (СЕП).

Тема 3. Роль банківської системи в ринковій економіці

Сутність поняття «банк». Сутність банків та їхня роль у функціонуванні економіки. Історія виникнення та розвитку банків. Види банків та їх функції. Організаційна структура комерційного банку. Класифікація та характеристика банківських операцій.

Фінансові посередники на грошовому ринку. Порядок реєстрації комерційного банку та ліцензування його діяльності. Банківські гарантії та поручительства. Факторингові та трастові послуги банків. Посередницькі, консультаційні та інформаційні послуги банків. Операції банків з дорогоцінними металами.

Тема 4. Роль Національного банку в економічній системі держави

Правові засади діяльності НБУ. Принципи організації й діяльності НБУ. Структура управління НБУ. Роль НБУ в забезпеченні стабільності національної грошової одиниці.

Національний банк України і яке місце його у вітчизняній фінансово-кредитній системі. Вищий орган управління НБУ та його основні завдання. Обов'язки та повноваження Голови Національного банку України. Механізм підзвітності НБУ. Права та обмеження, які покладені на поточну діяльність НБУ. Активні операції НБУ. Операції із залучення та створення ресурсів НБУ.

Грошово-кредитна політика та її інструменти. Сутність операцій на відкритому ринку. Спільне та відмінне в організації системи регулювання банківської діяльності в розвинутих країнах (США, Німеччина, Японія) та в Україні.

Тема 5. Формування власного капіталу банків

Власний капітал: джерела формування, структура та функції. Порядок формування статутного капіталу. Резервний та інший фонди. Проблеми капіталізації банківської системи України та регулювання достатності капіталу банків.

Капітал комерційного банку, його склад та структура. Залучений капітал комерційного банку та його характеристика. Управління залученим капіталом комерційного банку.

Порядок формування основних складових власного капіталу банку. Регулювання нормативів капіталу банківських установ.

Тема 6. Залучені та запозичені кошти як джерело формування банківських пасивів

Сутність та джерела залучених коштів та різновиди депозитів банку. Формування і реалізація депозитної політики в банку. Страхування вкладів в Україні та за кордоном. Організація міжбанківського кредитування в Україні. Рефінансування з боку центрального банку для підтримання ліквідності комерційних банків. Механізм емісії банківських операцій.

Характеристика депозитних операцій комерційних банків. Договірне регулювання вкладних операцій. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.

Поняття та класифікація запозичених ресурсів банківських установ. Суть та значення міжбанківського кредитування при формуванні запозичених ресурсів. Види, порядок надання та погашення кредитів рефінансування. Особливості емісії банком власних боргових зобов'язань.

Тема 7. Організація розрахунково-платіжних операцій банків

Принципи проведення безготівкових розрахунків. Вимоги до оформлення платіжних документів. Види рахунків. Поточні рахунки в національній та іноземній валюті. Автоматизація внутрішньобанківських розрахункових операцій.

Види міжбанківських розрахунків. Кореспондентські відносини та кореспондентські рахунки. Розрахунки через систему електронних платежів. Контроль за здійсненням міжбанківських розрахунків. Міжнародна електронна мережа міжбанківських розрахунків.

Основи організації грошових розрахунків та порядок оформлення розрахункових документів. Форми безготівкових розрахунків та їх характеристика. Порядок відкриття, використання і закриття рахунків у банках. Організація готівкових грошових розрахунків.

Тема 8. Касові операції банків

Поняття ліміту залишку готівки в касі. Приймання та видача готівки комерційними банками. Застосування банкоматів для автоматизації роздрібних операцій. Автоматизація операцій з розрахунково-касового обслуговування населення та організацій.

Завдання банків з організації готівкового грошового обігу. Вимоги до організації готівкових розрахунків. Порядок оформлення та здійснення касових операцій у банківських установах. Операції банків з готівкою для своїх клієнтів. Порядок прогнозування касових оборотів. Емісійно-касова діяльність Національного банку України.

Сутність та основні види платіжних карток. Емісія, еквайрінг та операції із застосуванням платіжних карток. Розрахунки з використанням платіжних карток. Національна система масових електронних платежів.

Тема 9. Кредитні операції банків

Сутність та принципи банківського кредитування. Класифікація банківських кредитів. Організація процесу кредитування в комерційному банку. Методи оцінки кредитоспроможності позичальника.

Вибір виду забезпечення кредитної операції. Страхування від кредитних ризиків. Регулювання НБУ кредитної діяльності банків і створення внутрішньобанківської системи управління кредитним ризиком.

Поняття банківського кредиту та його класифікація. Кредитна угода та етапи процесу кредитування. Способи нарахування відсотків за кредитами. Формування та використання резерву на покриття можливих втрат за позиками комерційних банків.

Методи кредитування клієнтів банку. Форми позичкового рахунку. Окремі види кредитних операцій.

Тема 10. Операції банків з цінними паперами та векселями

Суть та класифікація операцій банків з цінними паперами. Підходи до формування портфеля цінних паперів. Регулювання інвестиційної діяльності банків. Поняття та види банківських інвестицій. Діяльність комерційного банку на ринку цінних паперів. Посередницькі операції комерційного банку на фондовому ринку.

Емісійна діяльність банків на фондовому ринку. Формування резервів на відшкодування можливих втрат за операціями з цінними паперами. Методи управління портфелем цінних паперів банківської установи.

Поняття векселів та характеристика їхніх основних видів. Сутність та класифікація векселів. Класифікація операцій комерційних банків з векселями. Порядок здійснення кредитних операцій з векселями. Гарантійні операції банків з векселями. Розрахункові та комісійні операції банків з векселями.

Тема 11. Валютні операції банків

Поняття і види валютних операцій банків. Відкриття та ведення валютних рахунків. Управління валютними ризиками. Валютний ризик та його класифікація. Методи мінімізації валютного ризику.

Організаційно-правові передумови здійснення валютних операцій. Операції банків з організації міжнародних розрахунків. Здійснення розрахунків в іноземній валюті по зовнішньоекономічних угодах. Фінансування експортно-імпортних угод. Посередницькі операції комерційних банків з іноземною валютою. Операції банків з дорожніми чеками. Міжнародні перекази коштів фізичних осіб.

Тема 12. Результати комерційної діяльності банків та оцінка фінансового стану

Сутність і структура витрат банку. Банківський прибуток і його розподіл. Основні показники діяльності банків.

Сутність та методи фінансового аналізу банку. Основні показники діяльності банків. Економічні нормативи регулювання діяльності комерційних банків.

Стратегії та моделі управління активами та пасивами банку. Показник GAP як індикатор чутливості балансу. Стратегія управління валютним ризиком банку.

Аналіз фінансового стану банків. Аналіз фінансових результатів діяльності банків. Аналіз ефективності діяльності комерційних банків. Економічні нормативи регулювання діяльності комерційних банків.

Предмет, метод і завдання банківської статистики. Статистика ресурсів комерційних банків. Статистика доходів і витрат банку. Декомпозиційний аналіз прибутковості власного капіталу банку. Аналіз дюрації та імунізації балансу банку.

Тема 13. Банківський менеджмент та корпоративне управління

Основи банківського менеджменту. Процес управління інформаційними ресурсами. Інформаційна система забезпечення банківського менеджменту.

Теорія корпоративного управління у контексті вдосконалення банківської діяльності. Корпоративна культура як необхідний атрибут взаємодії з власниками та суспільством.

Банківський менеджмент за спрямуванням управлінських рішень. Організація контролю банківської діяльності. Організація ефективних систем безпеки захисту інформації.

Тема 14. Контроль і безпека діяльності банків

Основи регулювання, нагляду та контролю банківської діяльності. Стандарти Базельського комітету з питань банківського нагляду. Організація зовнішнього контролю банків. Сутність фінансової безпеки. Методичний інструментарій забезпечення фінансової безпеки банків. Система фінансового моніторингу банків.

Фінансовий механізм державного регулювання банківської діяльності в Україні.

Поняття та структура функціонування системи фінансового моніторингу в Україні. Суб'єкти первинного та державного фінансового моніторингу. Сутність та засоби легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та відмиванням грошей. Міжнародне регулювання боротьби з відмиванням грошей.

Моральні ризики й асиметрія інформації в банківській діяльності та методи їх мінімізації.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

[illegible]

банків																							
Тема 12. Результати комерційної діяльності банків та оцінка фінансового стану	13	2		2		9																	
Тема 13. Банківський менеджмент та корпоративне управління	13	2	2			9																	
Тема 14. Контроль і безпека діяльності банків	13	2	2			9																	
Усього годин / кредитів ECTS	180/6	28	16	12		124																	

Навчальні матеріали з освітнього компоненту доступні у відповідному інтерактивному курсі на Порталі навчальних ресурсів та інформаційної підтримки освітнього процесу інституту: <https://edu.htei.kh.ua/course/view.php?id=4618>.

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Особливості функціонування банківської системи України

1. Становлення та розвиток банківської системи України.
2. Принципи побудови банківської системи
3. Еволюція банківської справи.
4. Організація і функціонування провідних банківських систем зарубіжних країн.
5. Еволюція банківської системи України в роки незалежності.

Тема 2. Державне регулювання банківської системи

1. Економічна сутність державного регулювання банківської системи.
2. Ліцензування банків в Україні: особливості та зачади.
3. Порядок реєстрації банків.
4. Система електронних платежів Національного банку України (СЕП).
5. Центральні банки в зарубіжних країнах.

Тема 3. Роль банківської системи в ринковій економіці

1. Сутність поняття «банк».
2. Фінансові посередники на грошовому ринку.
3. Історія виникнення та розвитку банків.
4. Посередницькі, консультаційні та інформаційні послуги банків.
5. Операції банків з дорогоцінними металами.

Тема 4. Роль Національного банку в економічній системі держави

1. Спільне та відмінне в організації системи регулювання банківської діяльності в розвинутих країнах (США, Німеччина, Японія) та в Україні.
2. Роль НБУ в забезпеченні стабільності національної грошової одиниці.
3. Операції із залучення та створення ресурсів НБУ.
4. Структура управління НБУ.
5. Сутність операцій на відкритому ринку.

Тема 5. Формування власного капіталу банків

1. Поняття банківських ресурсів.
2. Основний та додатковий капітал банку.
3. Проблеми капіталізації банківської системи України та регулювання достатності капіталу банків.
4. Управління залученим капіталом комерційного банку.
5. Порядок формування основних складових власного капіталу банку.

Тема 6. Залучені та запозичені кошти як джерело формування банківських пасивів

1. Страхування вкладів в Україні та за кордоном.
2. Організація міжбанківського кредитування в Україні.
3. Рефінансування з боку центрального банку для підтримання ліквідності комерційних банків.
4. Види, порядок надання та погашення кредитів рефінансування.
5. Особливості емісії банком власних боргових зобов'язань.

Тема 7. Організація розрахунково-платіжних операцій банків

1. Контроль за здійсненням міжбанківських розрахунків.
2. Міжнародна електронна мережа міжбанківських розрахунків.
3. Порядок відкриття, використання і закриття рахунків у банках.
4. Організація готівкових грошових розрахунків.
5. Організація грошових розрахунків та порядок оформлення розрахункових документів.

Тема 8. Касові операції банків

1. Завдання банків з організації готівкового грошового обігу.
2. Порядок прогнозування касових оборотів.
3. Порядок оформлення та здійснення касових операцій у банківських установах.
4. Операції банків з готівкою для своїх клієнтів.
5. Сутність та основні види платіжних карток.

Тема 9. Кредитні операції банків

1. Класифікація банківських кредитів.
2. Організація процесу кредитування в комерційному банку.
3. Кредитні ризики.
4. Страхування від кредитних ризиків.
5. Формування та використання резерву на покриття можливих втрат за позиками комерційних банків.

Тема 10. Операції банків з цінними паперами та векселями

1. Регулювання інвестиційної діяльності банків.
2. Поняття та види банківських інвестицій.
3. Методи управління портфелем цінних паперів банківської установи.
4. Гарантійні операції банків з векселями.
5. Розрахункові та комісійні операції банків з векселями

Тема 11. Валютні операції банків

1. Валютний ризик та його класифікація.
2. Особливості здійснення розрахунків в іноземній валюті по зовнішньоекономічних угодах.

3. Фінансування експортно-імпортних угод.
4. Посередницькі операції комерційних банків з іноземною валютою.
5. Міжнародні перекази коштів фізичних осіб.

Тема 12. Результати комерційної діяльності банків та оцінка фінансового стану

1. Стратегії та моделі управління активами та пасивами банку.
2. Статистика ресурсів комерційних банків.
3. Статистика доходів і витрат банку.
4. Декомпозиційний аналіз прибутковості власного капіталу банку.
5. Аналіз дюрації та імунізації балансу банку.

Тема 13. Банківський менеджмент та корпоративне управління

1. Інформаційна система забезпечення банківського менеджменту.
2. Корпоративна культура як необхідний атрибут взаємодії з власниками та суспільством.
3. Банківський менеджмент за спрямуванням управлінських рішень.
4. Організація контролю банківської діяльності.
5. Методи управління активами та пасивами банку.

Тема 14. Контроль і безпека діяльності банків

1. Суб'єкти первинного та державного фінансового моніторингу.
2. Сутність та засоби легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та відмиванням грошей.
3. Організація зовнішнього контролю банків.
4. Міжнародне регулювання боротьби з відмиванням грошей.
5. Моральні ризики й асиметрія інформації в банківській діяльності та методи їх мінімізації.

Зміст, порядок виконання та критерії оцінювання самостійної роботи студентів наведено у відповідному інтерактивному курсі на Порталі навчальних ресурсів та інформаційної підтримки освітнього процесу інституту: <https://edu.htei.kh.ua/course/view.php?id=4618>.

Організація самостійної роботи студентів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про самостійну роботу студентів Харківського торговельно-економічного-інституту КНТЕУ;
- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

5. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовуються наступні форми оцінювання та схема розподілу балів:

	Рейтингові оцінки	Макс. бали за формами навчання	
		денна	заочна
1	Поточний контроль	60	
1.1	<i>Тема 1. Особливості функціонування банківської системи України</i>		
	Підготовка доповіді	2	-
	Участь в обговоренні доповіді	1	-
	Тестування на Порталі	2	-
1.2	<i>Тема 2. Державне регулювання банківської системи</i>		
	Підготовка доповіді	2	-
	Участь в обговоренні доповіді	1	-
	Тестування на Порталі	2	-
1.3	<i>Тема 3. Роль банківської системи в ринковій економіці</i>		
	Підготовка доповіді	1	-
	Участь в обговоренні доповіді	1	-
	Тестування на Порталі	2	-
1.4	<i>Тема 4. Роль Національного банку в економічній системі держави</i>		
	Підготовка доповіді	2	-
	Участь в обговоренні доповіді	1	-
	Тестування на Порталі	2	-
1.5	<i>Тема 5. Формування власного капіталу банків</i>		
	Виконання розрахункових (ситуаційних, ігрових) завдань на заняттях і в позаурочний час	1	-
	Тестування на Порталі	2	-
1.6	<i>Тема 6. Залучені та запозичені кошти як джерело формування банківських пасивів</i>		
	Виконання розрахункових (ситуаційних, ігрових) завдань на заняттях і в позаурочний час	1	-
	Тестування на Порталі	2	-
1.7	<i>Тема 7. Організація розрахунково-платіжних операцій банків</i>		
	Виконання розрахункових (ситуаційних, ігрових) завдань на заняттях і в позаурочний час	1	-
	Тестування на Порталі	2	-
1.8	<i>Тема 8. Касові операції банків</i>		
	Виконання розрахункових (ситуаційних, ігрових) завдань на заняттях і в позаурочний час	2	-
	Тестування на Порталі	2	-
1.9	<i>Тема 9. Кредитні операції банків</i>		
	Виконання розрахункових (ситуаційних, ігрових) завдань на заняттях і в позаурочний час	2	-
	Тестування на Порталі	2	-
1.10	<i>Тема 10. Операції банків з цінними паперами та векселями</i>		
	Виконання розрахункових (ситуаційних, ігрових) завдань на заняттях і в позаурочний час	2	-

	Рейтингові оцінки	Макс. бали за формами навчання	
		денна	заочна
	Тестування на Порталі	2	-
1.11	<i>Тема 11. Валютні операції банків</i>		
	Виконання розрахункових (ситуаційних, ігрових) завдань на заняттях і в позаурочний час	2	-
	Тестування на Порталі	2	-
1.12	<i>Тема 12. Результати комерційної діяльності банків та оцінка фінансового стану</i>		
	Виконання розрахункових (ситуаційних, ігрових) завдань на заняттях і в позаурочний час	5	-
	Тестування на Порталі	2	-
1.13	<i>Тема 13. Банківський менеджмент та корпоративне управління</i>		
	Підготовка доповіді	1	-
	Участь в обговоренні доповіді	1	-
	Тестування на Порталі	2	-
1.14	<i>Тема 14. Контроль і безпека діяльності комерційних банків</i>		
	Підготовка доповіді	2	-
	Участь в обговоренні доповіді	1	-
	Тестування на Порталі	2	-
2	Підсумковий семестровий контроль (письмова екзаменаційна робота)	40	-
2.1	Завдання на оцінювання теоретичних знань (комп'ютерне тестування)	20	-
2.2	Завдання на оцінювання практичних навичок (розрахунково-аналітичне або ситуаційне завдання)	10	-
2.3	Завдання на оцінювання професійних вмінь (розрахунково-аналітичне або ситуаційне, або творче завдання)	10	-
3	Оцінка з дисципліни	100	-

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється за 100-бальною шкалою та шкалою ЄКТС. Умовою допуску до підсумкового семестрового контролю є виконання програми навчальної дисципліни і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше ніж 36 балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

Організація та проведення контрольних заходів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про оцінювання результатів навчання студентів у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ;
- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

6.1. Основні джерела інформації

1. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс]: Закон України № 2121-III від 07.12.2000. // Верховна Рада України. Законодавство України: [база даних]. – Режим доступу: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. – Станом на 28.08.2020. – Назва з екрану.

2. Про Національний банк України [Електронний ресурс]: Закон України № 679-XIV від 20.05.1999. // Верховна Рада України. Законодавство України: [база даних]. – Режим доступу: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/679-14>. – Станом на 28.08.2020. – Назва з екрану.

3. Тридід О. М. Банківська система: підручник / О. М. Тридід, Б. В. Самородов, І. М. Вядрова та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. – Львів: «Новий Світ – 2000», 2020. – 536 с.

4. Варцаба В. І. Сучасне банківництво: теорія і практика: навчальний посібник / В. І. Варцаба, О. І. Заславська. – Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету «Говерла», 2018. – 364 с.

5. Банківська система: навчальний посібник / Л. І. Катан, Н. І. Демчук, В. Г. Бабенко-Левада, Т. О. Журавльова; за редакцією І. М. Мазур. – Дніпро: Пороги, 2017. – 444 с.

6.2. Додаткові джерела інформації

6. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні [Електронний ресурс]: Закон України № 2346-III від 05.04.2001. // Верховна Рада України. Законодавство України: [база даних]. – Режим доступу: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>. – Станом на 28.08.2020. – Назва з екрану.

7. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні [Електронний ресурс]: Закон України № 448/96-ВР від 24.11.2018, // Верховна Рада України. Законодавство України: [база даних]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>. – Станом на 28.08.2020. – Назва з екрану.

8. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/>

9. Шелудько С. Міжнародні стандарти банківської справи. Навчальний посібник / С. Шелудько. – Київ: Кондор, 2020. – 260 с.

10. Косова Т. Центральний банк і грошово-кредитна політика. Навчальний посібник / Т. Косова, О. Папаїка. – Київ: Центр навчальної літератури, 2019. – 328 с.

11. Демчук Н. І. Банківські операції : навчальний посібник / Н. І. Демчук, О. В. Довгаль, Ю. П. Владика. – Дніпро : Пороги, 2017. – 461 с.

12. Кузнецова С. Банківська система : навчальний посібник / С. Кузнецова, Т. Болгар, З. Пестовська. – Київ : «Центр навчальної літератури», 2017. – 400 с.